

NOTÍCIA SOBRE BOCCACCIO
I COMPARACIÓ
DE DANTE I DE PETRARCA

No escriurem ara la vida de Boccaccio, no pas perquè no mereixi una grandíssima lloança, sinó perquè no conec les particularitats del seu naixement ni de la seva condició i la seva vida privada, qüestions sense la coneixença de les quals més val no escriure.

De totes maneres, em són força coneguts les seves obres i els seus llibres, i em consta que fou un home d'una extraordinària intel·ligència, molt aplicat i treballador, i escriví tantes coses de pròpia mà que és admirable. Aprengué gramàtica de gran, i per aquesta raó no va tenir mai un gran domini de la llengua llatina. Però, pel que escriví en llengua vulgar, es veu que era eloqüent de mena i que tenia enginy oratori. De les seves obres escrites en llatí, la *Genealogia dels déus* n'és la principal. Fou aclaparat per la pobresa i mai no s'acontentà del seu estat; és més, sempre escrivia planys i lamentacions sobre ell mateix. Fou de natural tendre i desdenyós, la qual cosa va deslluïr molt els seus fets, perquè ni tenia res que fos seu, ni suportà estar al servei dels prínceps i dels senyors.

Deixant, doncs, de banda Boccaccio i deixant la seva vida per a una altra ocasió, tornaré a Dante i a Petrarca, dels quals diré el següent: si s'ha de fer una comparació entre aquests dos homes magnífics, les vides dels quals hem narrat, afirmo que ambdós foren de moltíssima vàlua i famosíssims i dignes de gran reconeixement i lloança. Tot i que els vull comparar l'un amb l'altre amb un examen detallat de virtuts i de mèrits, i veure en quin dels dos hi ha una excel·lència major, dic que la polèmica no serà pas petita, perquè són quasi iguals en llurs camins a la fama i a la glòria. I, parlant de tots dos, podem dir que Dante fou més apreciat que Petrarca en la vida activa i pública, ja que es va prodigar lloablement en les armes per la pàtria i en el govern de la República. No es pot dir el mateix de Petrarca, perquè ni estigué en una ciutat lliure que hagués de governar públicament, ni prengué mai les armes per la pàtria, la qual cosa sabem que és un gran mèrit de virtut. A més d'això, Dante, abatut per l'exili i la pobresa, no abandonà mai els seus preclars estudis, sinó que entre tantes dificultats escriví la seva bella obra. Petrarca, en canvi, compongué les seves obres enmig d'una vida tranquil·la, plaent, honorada i amb grandíssima bonança. És obvi que val més desitjar la bonança, però, tanmateix, és de major virtut en l'adversitat de la fortuna poder conservar la concentració per als estudis, sobretot quan es passa d'un estat de benestar a un de

misèria. Pel que fa als coneixements de filosofia i de matemàtiques, Dante fou més docte i més perfecte, ja que hi dedicà esforços durant molt de temps, de manera que Petrarca, en aquest sentit, no és igual que Dante. Per tots aquests motius sembla que Dante hagi de ser més honorat.

Ara bé, si girem full i adduïm els motius de Petrarca, es pot respondre al primer argument, el de la vida activa i pública, que Petrarca fou més savi i més prudent a l'hora de triar la vida retirada i ociosa abans que turmentar-se per la República i per les baralles i les avideses civils, les quals sovint donen fruits tan dolents com els que va collir Dante, és a dir, ser expulsat i arruïnat per la maldat dels homes i per la ingratitude dels pobles. Efectivament, Giano della Bella, veí seu, del qual el poble de Florència havia rebut tants beneficis, al final fou desterrat i morí a l'exili: exemple suficient havia de ser per a Dante per no dedicar-se al govern de la República.¹ També es pot respondre, en aquesta mateixa qüestió de la vida activa, que Petrarca fou més constant a retenir l'amistat dels prínceps, perquè no anà canviant i traslladant-se com ho féu Dante. Certament, el fet de viure amb el reconeixement i amb una vida honorada per tots els senyors i els pobles no fou sinó gràcies a una grandíssima virtut, saviesa i constància.

Sobre el punt on es diu que en l'adversitat de la fortuna Dante conservà la seva concentració per als estudis, es pot

respondre que en una vida feliç, en la prosperitat i en la bonança no és menor virtut conservar la ment per als estudis que mantenir-la en l'adversitat, ja que les coses pròsperes corrompen més la voluntat dels homes que les adverses. «La gola, la son i les ocioses plomes»² són enemics capitals dels estudis.

Si en filosofia, en astrologia i en les altres disciplines matemàtiques Dante fou més docte —cosa que confesso i reconec—, es pot dir que en moltes altres coses Petrarca fou més docte que Dante, ja que en la sapiència de les lletres i en la coneixença de la llengua llatina Dante fou molt inferior a Petrarca. La llengua llatina es divideix en dues parts, és a dir, prosa i vers; tant en l'una com en l'altra és superior Petrarca, ja que en prosa és de bon tros més excel·lent, i el seu vers també és més sublim i més ornat que no el vers de Dante: de manera que, pel que fa a la llengua llatina, Dante, de segur, no es pot comparar amb Petrarca. En llengua vulgar, en canvi, en la composició de cançons Petrarca és igual que Dante; quant als sonets, però, l'avantatja. Confesso, nogensmenys, que Dante, amb la seva obra principal, avantatja qualsevol altra obra de Petrarca.

I per això, en conclusió, cadascun d'ells excel·leix en una cosa i és superat en una altra. El fet que Petrarca fos guardonat amb la corona poètica, i Dante no, no té gens d'importància en aquesta comparació, ja que té molt més valor

el fet de merèixer la corona que el fet d'haver-la rebuda, sobretot perquè la virtut és certa, i la corona, de vegades per un judici frívol, es pot donar tant a qui no la mereix com a qui la mereix.